

ВІДГУК

офіційного опонента, кандидата педагогічних наук, **О. Ю. Очеретної** на дисертаційне дослідження **Г. О. Ребрової** «Формування економічної культури майбутніх учителів гуманітарних спеціальностей засобами акмеологічних технологій», представлене на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук зі спеціальності 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти

Актуальність теми дисертації

Одним із стратегічних напрямів модернізації системи освіти в Україні у третьому тисячолітті визнано виховання людини культури. Перехід до ринкової економіки, який вимагає глибоких соціально-економічних змін в державі, висуває перед суспільством важливу педагогічну проблему формування економічної культури молоді, її підготовки до входження в життя за нових умов, значної перебудови змісту шкільної освіти. На розв'язання поставлених завдань спрямовано широке впровадження в школу предметів економічного змісту, проте, як свідчить аналіз практики, забезпечення учнів необхідними знаннями не вирішує проблеми їх підготовки до адаптації в сучасних динамічних соціально-економічних умовах. Економічні знання більшості випускників шкіл мають виключно теоретичний характер, відірваний від реальної дійсності, унаслідок чого молоді люди не можуть протистояти негативним явищам ринкової економіки. Як свідчать реалії сьогодення, більшості молоді не дозволяє бути конкурентноздатними на ринку праці не лише нестача теоретичних знань і практичних навичок, а й недостатня сформованість економічного мислення, відсутність економічної культури.

Отже, видається вкрай актуальним прагнення Ганни Олександрівни Ребрової дослідити теоретичні основи та розробити технологію формування

економічної культури майбутніх учителів-гуманитаріїв в освітньому просторі педагогічного університету.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами

Дослідження виконано відповідно до наукової теми кафедри педагогіки «Мультиплікативна парадигма професійного становлення фахівців» (№ 0114U007157), що входить до тематичного плану науково-дослідних робіт Державного закладу «Південноукраїнській національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського». Автором досліджено проблему формування економічної культури майбутніх учителів гуманітарних спеціальностей засобами акмеологічних технологій.

Ступінь обґрунтованості та достовірності наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації

Проведений аналіз дисертації Г. О. Ребрової дає підстави розглядати її як завершений та цілісний доробок з проблеми, важливої для вітчизняної педагогічної науки та освітянської практики. Науково-понятійний апарат дисертації визначено відповідно вимог до дисертацій кандидатського рівня і є достатнім для розв'язання окреслених дисертанткою завдань.

Усебічному розв'язанню завдань наукового пошуку сприяла коректно використана система теоретичних і практичних методів дослідження, широка джерельна база. Обґрунтованість наукових результатів роботи забезпечено шляхом ретельного відбору методів дослідження.

Справляє безумовно позитивне враження доцільне використання Г. О. Ребровою як загальнонаукових, так і конкретно-наукових методів дослідження.

Методологічну основу дослідження склали акмеологічний підхід як генералізувальний, гуманістичний, культурологічний, компетентнісний та інноваційний підходи.

Зміст роботи та аналіз основних положень дисертації підтверджує досягнення мети і вирішення завдань дослідження. Пропозиціям і розробкам

та висновкам, що представлені в дисертації властива повнота та логічність викладу, достатній рівень достовірності та обґрунтованості.

Наукова новизна і теоретичне значення одержаних результатів

Характеризуючи наукову новизну представленого дослідження, слід наголосити, що дисертаційна робота за своєчасністю постановки проблеми та її операційно-технологічним вирішенням гідно вирізняється з-поміж сучасних досліджень даної проблематики.

Ганною Олександрівною Ребровою *уперше у вітчизняних наукових розвідках* науково обґрунтовано та розкрито сутність феномену «економічна культура майбутніх учителів гуманітарних спеціальностей» як інтегрованого особистісно-професійного утворення, що характеризується усвідомленням і практичним опрацюванням культурно-гуманітарного потенціалу економічних знань у їх педагогічній проєкції на економічне виховання та збереження людського ресурсу; об'єктивується в межах їхньої професійно-педагогічної культури на основі осмислення та критичного ставлення щодо трансформацій економічних процесів та їх різнопланових чинників у суспільстві: культурно-ціннісних, інтелектуальних, етно-ментальних, життєзберезувальних.

Вперше в теорії і практиці підготовки майбутніх учителів гуманітарних спеціальностей представлено акмеологічні технології як дієвий та ефективний спосіб формування економічної культури.

Дисертанткою вперше класифіковано акмеологічні технології як моделювальні-тренінгові (партисипативні, моделювання віртуальних проблемних ситуацій); інтерактивні, тім-білдингово-ігрові (інтелектуально-ігрові); організаційно-проектувальні (проектно-дослідницькі); особистісно-розвивальні (рефлексивний наратив, вибір траєкторії оптимізації дій, моделювання стратегії «На результат» і професійне зростання, візуалізації мислення.

Розкрито феноменологію економічної культури в психолого-педагогічній проєкції; схарактеризовано економічний потенціал акмеологічних технологій.

Авторкою запропоновано інноваційні педагогічні умови формування економічної культури майбутніх учителів гуманітарних спеціальностей засобами акмеологічних технологій: стимулювання професійного інтересу майбутніх учителів гуманітарних спеціальностей до економічної змістової лінії фахових дисциплін; орієнтація на вітагенний досвід студентів, набутий ними поза навчанням (інформальним способом); залучення студентів до активної міждисциплінарної науково-дослідницької роботи економічної спрямованості; моделювання віртуальних ситуативно-проєктних культурно-економічних середовищ. Визначено компоненти (когнітивно-раціональний, діяльнісно-адаптаційний, ментально-зорієнтований, мотиваційно-інноваційний), критерії (інтелектуальний, самоорганізаційний, ціннісний, продуктивний) та їх показники, схарактеризовано рівні сформованості економічної культури майбутніх учителів гуманітарних спеціальностей засобами акмеологічних технологій (інтегрально-зорієнтований, вибірково-рефлексійний, ситуативно-актуалізований). Розроблено модель формування економічної культури майбутніх учителів гуманітарних спеціальностей засобами акмеологічних технологій (теоретичний, методологічний, організаційно-методичний і результативний блоки). Уточнено сутність понять «економічна культура», «економічна культура особистості». Подальшого розвитку дістала методика формування економічної культури майбутніх учителів гуманітарних спеціальностей засобами акмеологічних технологій.

Оцінка змісту та завершеності дисертації

Дисертаційна робота Г. О. Ребрової вирізняється логічною структурою, складається з двох узаємопов'язаних розділів, кожен з яких характеризується певним внеском у розвиток теорії і практики професійної освіти.

У вступі обґрунтовано актуальність теми дослідження, розкрито ступінь її розробленості, визначено мету, завдання, об'єкт, предмет, сформульовано гіпотезу, методологічні й теоретичні засади, схарактеризовано методи дослідження, розкрито наукову новизну та практичне значення одержаних результатів і можливості їх використання, подано відомості про апробацію й упровадження результатів роботи, її структуру та обсяг, загальну кількість публікацій.

У першому розділі «Теоретичні засади формування економічної культури майбутніх учителів гуманітарних спеціальностей засобами акмеологічних технологій» розкрито феноменологію економічної культури в гуманітарній проєкції, зокрема генезу розвитку феномену «економічна культура» в науковому дискурсі, його категоріального оформлення, висвітлено стан дослідженості економічної культури особистості як психолого-педагогічної проблеми; обґрунтовано сутність і структуру економічної культури майбутніх учителів гуманітарних спеціальностей, педагогічні умови її формування в закладі вищої освіти; схарактеризовано особливості й потенціал акмеологічних технологій як засобу формування економічної культури майбутніх учителів гуманітарних спеціальностей.

У другому розділі «Експериментально-дослідна робота з формування економічної культури майбутніх учителів гуманітарних спеціальностей засобами акмеологічних технологій» визначено критерії, показники та рівні сформованості економічної культури майбутніх учителів гуманітарних спеціальностей засобами акмеологічних технологій, презентовано модель її формування, розроблено й апробовано діагностувальну та експериментальну методики формування економічної культури майбутніх учителів гуманітарних спеціальностей засобами акмеологічних технологій, здійснено аналіз одержаних експериментальних даних, доведено ефективність упроваджених моделі й експериментальної методики формування економічної культури майбутніх учителів гуманітарних спеціальностей засобами акмеологічних технологій.

Загальні висновки логічно впливають зі змісту роботи, у концентрованому вигляді відображають основні результати дослідження відповідно до його завдань. У роботі зроблені відповідні узагальнення й висновки, правильно оформлені додатки та список використаних джерел.

Повнота викладення наукових положень, висновків і рекомендацій дисертації в опублікованих працях дисертанта

Аналіз публікацій Г. О. Ребрової засвідчив їхню відповідність (кількісну і якісну) вимогам до оприлюднення результатів дисертаційного дослідження кандидатського рівня. Результати дослідження висвітлено в 15 одноосібних публікаціях автора. Із них 6 – у фахових наукових виданнях, 2 – у зарубіжних періодичних наукових виданнях, 7 – апробаційного характеру.

Можливості використання практичного доробку автора

Результати дослідження належним чином апробовані і впроваджені в освітянську практику.

У дослідженні на різних етапах експерименту взяли участь 218 осіб.

Результати дослідження впроваджено в практику роботи Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського», Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка, Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова.

Відповідність змісту автореферату основним положенням дисертації

Ознайомлення із текстом автореферату дисертації дає підстави стверджувати, що за структурою, змістом і оформленням він відповідає вимогам, що ставляться до кандидатських дисертацій. Зміст автореферату та основні положення дисертації є ідентичними.

Дискусійні положення та зауваження

1. З огляду на те, що за сучасних реалій вітчизняної вищої освіти актуалізується «людиноцентричність», то варто було б, розкриваючи у другому підрозділі другого розділу дисертації принципи формування

економічної культури майбутніх учителів гуманітарних спеціальностей, більш докладно схарактеризувати принцип людиноцентричності (сторінка 152 тексту дисертації).

2. Перший підрозділ першого розділу дисертації дещо переобтяжений інформацією щодо змісту економічної культури як загальнонаукового поняття (38 сторінок тексту). Термінологічний аналіз поняття «економічна культура» можна було подати таблично в додатках. Дослідницьку увагу слід було зосередити на змістових ознаках феномена «акмеологічна культура майбутніх учителів» і представити його більш детально.

3. Представлення наукового обґрунтування педагогічної умови формування економічної культури майбутніх учителів гуманітарних спеціальностей «орієнтація на вітагенний досвід студентів, набутий ними поза навчанням (інформальним способом)» вирізняється констатувально-описовим характером. Уважаємо, що пояснення доцільності упровадження педагогічної умови має здійснюватись не через уточнення змісту поняття «вітагенний досвід», а шляхом висвітлення напрямів роботи зі студентами в межах так званої «інформальної» освіти.

4. Зважаючи на те, що Україна поступово долучається до європейського освітнього простору, у першому розділі, на нашу думку, варто було б висвітлити зарубіжний досвід формування економічної культури майбутніх освітян, адже, як свідчить аналіз списку використаної літератури, авторка активно послуговувалась науковими розвідками дослідників з різних країн (44 джерела іноземними мовами).

5. Не зовсім вдалим, на нашу думку, є алгоритм розміщення інструктивного матеріалу в додатках, краще було б представляти його у тій послідовності, за якою вони описані в основному тексті.

Загальні висновки і оцінка дисертації

Рецензована робота характеризується глибиною теоретичного аналізу і вагомістю методичних пропозицій. Це завершена науково-дослідна робота, виконана в контексті нових наукових підходів до професійної освіти.

Враховуючи актуальність теми, наукову новизну отриманих результатів та їхню практичну значущість, а також відповідність поданої роботи вимогам «Порядку присудження наукових ступенів і присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України № 567 від 24.07.2013р. (зі змінами та доповненнями згідно з Постановою Кабінету Міністрів України № 656 від 19.08.2015р.) до дисертацій, вважаємо, що дослідження «Формування економічної культури майбутніх учителів гуманітарних спеціальностей засобами акмеологічних технологій» сприятиме якісним змінам у професійній підготовці фахівців відповідного профілю, а його авторка – Реброва Ганна Олександрівна – заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата педагогічних наук зі спеціальності 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти.

Офіційний опонент

кандидат педагогічних наук,

доцент кафедри англійської мови № 2

Національного університету

«Одеська морська академія»

О. Ю. Очеретна

